

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinosti je moč«.

»EDINOST« izhaja 2 krat na teden vsako sredo in saboto o poludne. Cena za vsa leto je 6 gld., za polu leta 3 gld., za četrt leta 2 gld. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu in v trafikah v Trstu po 5 kr., v Gorici in v Ajdovičini po 6 kr. — Naročnine, reklamacije in inserate prejema Opravištvo »via Zonta 5«.

Vai dopisi se pošiljajo Uredništvu »via Torrente« Tip. Huala; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznaila in poslanice) se zaračunijo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Cesar i Najvišja obitelj v Trstu.

Nepozabljivi ostanejo Trstu in okolici zadnji trije dnevi, 17., 18. in 19. september, oni so nova, trdna skala, na katero se bo stavilo tega mesta bodoče blagostanje. Lepi, prekrasni so bili ti trije dnevi, tako lepi, tako krasni, da Trst tacih še ni videl. Prebivalstva navdušenje je tekmovalo s zunanjo krasoto in oboje se je vspelo do visočine, dosedaj še ne dosežene. Ni besede, s katero bi mogli vse to popisati, i le kedor je sam s svojimi očmi gledal i z lastnimi ušesi poslušal, umeje in čuti pomembo prekrasne slavnosti, katero poskusimo nekoliko popisati.

V soboto ob 11. uri dopoludne se je pripeljala presvitla cesarica z Dunaja v Miramare, zvečer je prišel prestolni nastopnik Rudolf z visoko svojo sooprogo Stefanijo. Sprejema ni bilo.

V nedeljo zjutraj proti 5. uri je odplulo šest Lloydovih parnikov proti Piranu cesarju naproti, ki se je na ladji »Miramare« peljal iz Pulja v grad »Miramare«. Ob 6. uri so naznanjali kanoni, da je ladija »Miramare« s cesarjem »in vista«. Ko so dospela Lloydove ladije do cesarske, pozdravilo je na njih vkrcano ljudstvo cesarja z »Urá-klici in banda je zaigrala cesarsko himno. Če tudi je dež lil, vendar je prišel cesar v plašč zavil na krov, ter se zahvaljal z roko mahaje proti ladijam. Potem so se ladije obrnole in zavile proti gradu Miramare, kder je cesar stopil v čoln. Mej tem se je prikazala cesarica na pomolu družega nadstropja in nadvojvodinja Stefanija na pomolu prvega nadstropja; nadvojvoda Rudolf pa je čakal Svojeja očeta na obronku v gali.

Ob 10. uri zjutraj se je po železnici pripeljala Najvišja gospoda v Trst. Prostor pred kolodvorom je bil krasno odičen s zastavami, preprogami, zelenjem in cveticami. Stal je tu tudi krasen šator i na obeh straneh so bili napravljeni odri.

Tu so se zorali ministri Taaffe, Falkenhayn in Pino, generala Kuhn in Schönfeld, deželni namestnik de Pretis in druga visoka gospoda, mestni župan z mnogimi mestnimi svetovalci; v velike dvorani pa je čakalo 20 belo oblečenih deklet in več slovenskih kmetijskih deklic v krasnej narodnej opravi.

Pred postajo je banda zaigrala cesarsko himno, na gradu pa so začeli grmeti kanoni, in ljudstvo je zoorilo »živio« in »evviva«, ko je Najvišja gospoda iz vozov stopila i se napotila v šator. Tu je cesarja pozdravil mestni župan v imenu mesta Trsta Omenil je v tem govoru petstoletnega združenja Trsta z staroslavno habsburško hišo, v zlasti je omenil vladarjev Friderika III., Karola VI., Marije Terezije in Franca I., ki so z svojo naklonjenostjo blagostanje mesta Trsta pospeševali; rekel je dalje: Za Vaše veličanstvo pa sra tržaškega prebivalstva še toliko bolj goré, ker ste z modro naklonjenostjo dovolili

svobodo in tako moralno blagostanje podanikov povzdignoli, ter pravico dali jeziku i narodnim običejem, do katerih ima ljudstvo prirojeno ljubezen, in tako svetu pokazali, da je podanikov ljubezen prestolu prva podpora. Župan je omenil tudi razstavo i nje pomen.

Njegovo veličanstvo cesar je odgovoril tako-le: »Besede, katere ste zdaj izgovorili, gospod župan, zbudile so v nas najživejšo zadovoljnost. Jaz tudi družega nisem pričakoval od onega, ki govori v imenu meščanov in občinskega sveta najzvestejšega Mojega mesta Trsta, v katero smo danes vselej, nego kedaj, prišli, da se vdeležimo koristne in patrijotične svečanosti, katero so priredili Tržačanje v spomin pred petsto leti sklenene i nerazrušljive zveze.«

»S živimi besedami ste se spomnili lepe tradicije Trsta, varujte jo zvesto in skrbno, gospodje moji, ona je poročstvo bodočnosti.«

»Velika važnost Trsta za državo bodi v soglasju z ljubezni polno skrbjo, s katero bom opazoval tega mesta daljši razvitek i napredek; Vaše lojalno in složno prizadevanje, pod ščitom podedovanega patrijotizma, za razcvet avstrijskega emporja, imelo bo vedno skrbno podporo od Mene in Moje vlade.«

»Prav lepo se zahvaljam Vam, gospod župan, in tudi v imenu cesarice, cesarjeviča in cesarjevine izrekam srčni pozdrav prebivalcem Našega najzvestejšega in ljubljenegega mesta Trsta.«

Po teh lepih in jasnih besedah je bil župan počešen s tem, da so ga predstavili Najvišjima gospema.«

Potem se je odpeljala Najvišja gospoda v razstavo. V prvem vozu policijski vodja, v drugem župan, v tretjem grof Taaffe in deželni namestnik, v četrtem cesar in cesarica, v petem carjevič in carjevna in v drugih oseh Najvišjega dvora. Zdej je nastal še le pravi triumf. Gosto natlačeno ljudstvo je stalo na obeh straneh, od palače Panfilo do novega mosta, kder so stali Slovenci, razlegal se je grmeči »živio« i, tudi drugod je prevladal »živio«, z okrašenimi oken so pozdravljale gospé in gospiče z rutami. — Carjevna, katera je bila prvokrat v Trstu, pridobila si je v prvem trenutju vsa srca, vse govori o njenej presrčnej ljubeznjivosti.

Pred razstavo je bilo polno ljudstva, ki je nestrpljivo čakalo Najvišje gospode; sprejem je bil pretresljiv, vse vprek so orili glasovi »Evviva«, živio, hoch, eljen! — Pred glavnim vhodom postopja št. 1 so jo sprejeli načelniki civilnih in vojaških gosposk in izvrševalni odbor razstave. Načelnik tega odbora se je tu poklonil cesarju i Najvišji Njegovej obitelji ter jo pozdravil s primernim nagovorom.

Cesar mu je odgovoril tako le: »Sprejmite odkritosrčno zahvalo za koristno in lepo delo, katero ste izvršili, in katerega pomen po-

veličuje še patrijotična misel, katera ga navdušuje. Naj razstava pridelkov in izdelkov države v tem primorskem mestu obema koristi s pravo porabo podane izpodbuje k novemu skupnemu delovanju v trgovini. Zagotovljeni hodite Moje in Moje vlade podpore. Hvala vsem, ki so se trudili za to razstavo; s to svečanostjo ste Nam storili resnično veselje.«

Potem se je začel ogled. Nju veličanstvi, carjevič in carjevna, kakor tudi spremljajoči ministri grof Taaffe, baron Pino in grof Falkenhayn so se živo zanimali za one izvrstne reči, katere je razstavila mornarica. Dalj časa se je cesar mudil tudi pred razstavljenimi izdelki izolanske konzervne fabrike i vodjo mnogo o tej obrtniji vpraševal. Pred bosniško-hrcegovinsko razstavo so čakali Najvišjih gostov bosniške razstave načelnik, vladni komisar Kirchmayr in velika bosniška deputacija pod vodstvom sarajevskega župana Musaj-bega in dve ljubeznjivi devici, ena v lepej bosniškej, druga v dragocenegj hrcegovinske narodnej opravi. Vladni komisar Kirchmayr je cesarja v primernem nagovoru pozdravil, in cesar mu je odgovoril:

»Veseli me, da ste tukaj zastopani tudi Bosna in Hrcegovina, izdelki in pridelki teh dežel me bodo zanimali. Želim, da vdeležitev teh dežel na avstrijsko-ogerskeje razstavi v Trstu uže davno obstoječe trgovinske razmere oživi, in pospeši gospodarko razvitje, katero bom vedno v očeh imel. Hvala Vam in Vašim pošiljalcem za poklon in zagotavljam Vas Svoje dobrotnosti.«

Tudi bosniško-hrcegovinska razstava je Najvišje osebe jako zanimala, bile so zelo zadovoljne z obrtniškimi izdelki.

Pregledala i pohvalila je potem Najvišja gospoda še mnogo mnogo stvari, katerih nam ni mogoče vseh omeniti, zanimala jo je mej drugim brusilnica demantov tržaškega juvelirja Janesicha, rastava nadvojvoda Albrehta, razstava žipk itd.

Pred ogersko razstavo so bili Najvišji gostje pozdravljeni z »eljenklic«. Potem jih je pozdravil sekcijski svetovalec Herrich in cesar mu je odgovoril: »Veselim se, da smo dobili priliko, prepričati se o napredovanju ogerske obrtnije in kmetijstva, in to toliko bolj, ker se je nam povedalo, da se je ogerski oddelek posrečil. Radi razstavo ogledamo. — Potem je Najvišja gospoda ogledala še mnogo stvari, mej temi tudi mizarska dela ljubljanskega mizarja Matjana in tržaškega mizarja Janca.

Pod visokim lesenim portalom je Najvišje goste sprejela reška deputacija in je cesar na načelnikov pozdrav odgovoril tako-le: »Čutila odkritosrčne udanosti Reke do Mene in Moje hiše so mi dobro znana. Zadovoljno opazujem napredek v trgovinskih razmerah, ki se je storil od tedaj, kar sem to primorsko mesto zadnjikrat obiskal.«

V cesarskem paviljonu je bila južina, h katerej

Podlistek.

Trst in okolica.

(Zgodovinske črtice, spisuje M. Skalovič.)

(Dalje.)

IV.

Od ustanovljenja proste luke l. 1719 do l. 1780.

Hrabri in bistroumni vojskovodja princ Evgen ni le v vojni zmagoval avstrijskih sovražnikov, znal je tudi modro svetovati cesarju v notranjej upravi države. On je po kratkej vladi cesarja Jožefa (1705 do 1711) navsetoval, da se izvoli brat Jožefov dosedanji španski kralj Karol za rimsko nemškega cesarja, ki je tudi nastopil vlado pod imenom Karol VI. (1711—1740.) Vpoznava silno važnost svobodne trgovine za blagostan ljudstva je isti princ Evgen prigovarjal novemu vladarju, naj odpre nova pota živahnješemu prometu po kopnem in po morju. Zato je skrbel Karol VI., da se je trgovina razširjala nekoliko po Donavi proti vshodnim deželam, in nekoliko na jugu po jadranskem morju. Uže l. 1714 je potrdil predprave in polakšice trgovske, katere so Tržačani uživali v Napolitanskem in na sicilskem otoku uže od Karola V. S Turčijo se pogodi in z Benedkami gledé proste vožnje po Donavi in po morju l. 1717. Pa ni še do takrat imela Avstrija nobenega primorskega mesta, kder bi mogli ptuji trgovci prosto in brezdačno uvažati svoje blago, zato so pretehtajoči razmere, kde bi bolj kazalo ustanoviti prosto ali svobodno luko (porto franco) na hrvaškejn primorju, ali v Ogleju ali v

Devinu, naposled se odločili za Trst. Najprej praša cesar Karol v pismu od 21. d. avgusta 1717 Tržačane, da natanko sporočé o legi mesta in na kojem kraju bi želeli imeti prosto luko. Vesel pošlje mestni odbor dva poslanca, grofa Marencija in pl. Donadoni-ja, v Gradec k cesarju z načrtom mesta. Pravo ustanovljenje proste luke je cesar Karol VI. dovolil Trstu z odlokom 18. dne marcija 1719, »kateroga dvanajst toček se dandenes kaže ne navadno državljansko modrost in skrb cesarjevo« (Löwenthal s. c. str. 157). Glavne določbe tega za Trst prevažnega odloka so: 1. Trgovci, posestniki ladij in obrtniki, ki so v avstrijskih pokrajinah, smejo se seliti in kupčevati svobodno, kler koli; 2. Glavne ceste se popravijo ter primerno razširijo za trgovinski promet; 3. Trst in Reka na jadranskem morju ležeči mesti naj bosti prosti svobodni luki (porti franchi), da bodo ptuji trgovci kar neposredno iz prve roke robo kupovali; 2. Da se trgovstvo pospeši, dovolé se trgovcem v prostih lukah tržaškeje in reškeje posestne pravice; prosti vhod vsak čas vsem trgovcem, pomorskim kapitanom itd. — zagotovljeno je popolno varstvo vsem pod avstrijsko zastavo v obeh prostih lukah ležečim ladijam, kdor jih napade, smatra se roparjem; — ako ne prodadé robe, smejo trgovci isto tri četrt leta (9 mesecev) brezdačno proti primernej stanovni v cesarskih shrambah (magazinih) hraniti, ali ako ni tam prostora, v zasebnih mestnih magazinih, ki se imajo zapirati z dvema ključema: jednega brani lastnik robe, a drugega konzul dotične vlade; 5. V obeh prostih lukah naj se napravi zavarovalna banka, da dobé trgovci v po-

trebi zajem na svojo robo; 6. Pravdne zadeve trgovske se imajo poravnati v nalašč zato postavljenih menilnih sodnijah; 7. Trgovci, ki bi se hoteli za stalno v mestu naseliti, nemajo se nadlegovati z davki; 8. Ako bi nastala vojna, smejo trgovci nasprotne stranke v enem letu svojo robo prodati ali pa seboj odpeljati; ne sme se jim vzeti niti z dejanjem obtežiti roba in ladije; 9. Robe iz ponesrečenih (brodolomnih) ladij nema si nikdo prisvojiti; povrne naj se brodolomnikom ali njih dedičem; 10. Trgovci imajo biti prosti stanarinskih vojaških in osebnih bremen (davkov); Novodošle ladije naj se ne nadlegujejo s preiskovanjem; vendar naj skažejo trgovci ladijski popotni list, prepovedana roba naj se ustavi, a druga je prosta; 12. Trgovci smejo hiše zidati si, kupovati zemljišča, za katera naj se jim primeren kraj odkáže, in po razmeri svoboščine dopusté. Duhovska in deželnska gosposka naj brani in varuje pravice in svoboščine trgovske.

S tem razglasom proste luke je v tesnej zvezi tačas od Karola VI. na Dunaju ustanovljena trgovska družba za vzhodne dežele« (orientalna compagnia), da bi posebno po reki Donavi in v Črno morje sploh proti vzhodu pospešila trgovinske zveze z Avstrijo. Družabniki te zadrage so imeli velike privilegije tudi za pomorski promet. Benedkami so sicer nasprotovali, a mladeniški prejšnja moč je uže opešala, lju lovčala se je postarala. Orientalna družba trgovcev je imela v Trstu svoje zastopnike, in k ljubju oviram, katere so vsled svoboščine one družbe, inozemne trgovce in recimo ta li domačine v prometu v kot potiskale, vendar je Trstu kori-

so bili povabljeni: nadvojvoda Stefan, ministri grof Taaffe, baron Pino, grof Falkenhayn, deželni namestnik de Pretis in en adjutant Njegovega veličanstva cesarja.

Po južini so šli Najvišji gostje v *hrvatski paviljon*, kder jih je pozdravil načelnik Milan Krešič. Cesar je odgovoril:

»Zelo me veseli, da se je hrvatsko-slavonsko kraljestvo tako uspešno vdeležilo na razstavi in s tem pokazalo udanost svojih prebivalcev do Moje hiše, za kar izrekam Svojo zahvalo.«

Ko je Najvišja gospoda jako natanko ogledala hrvatsko razstavo ter se je jako pohvalno o njej izrekla, zapustila je razstavo mej živiočkli.

Z razstave se je cesar odpeljal v namestniško poslopje, kder je dajal audijence; razne deputacije so bile sprejete v tem le redu:

Konzuli in kontreadmiral Nicolsohn z štabnimi častniki ameriške fregate »Lancaster«.

Tajni svetovalci in ključarji.

Kneza Leopold Salm in Friderik Hohenlohe.

Škof s kapitulom.

Častniki.

Župan s tržaškimi mestnimi zastopom.

Trgovinska in obrtniška zbornica.

Deputacija kranjskega deželne zbornice.

Deputacija dalmatinskega deželne odbora.

C. k. gosposke.

Načelnikstvo patrijotičnega ženskega podpornega društva za Trst in Istro.

Presbiterij evangelijske verske občine, avgsburškega spoznanja.

Presbiterij evangelijske verske občine, helvetskega spoznanja.

Grško-orijentalna cerkvena zadruga.

Grško srbska cerkvena zadruga.

Anglikanska zadruga.

Izraelitiška verska občina.

Advokatska in notarska zbornica.

Komisija za pogozdovanje Krasa.

Upravni svet avstrijsko-ogrškega Lloydja.

Stabilimento tecnico Triestino.

Odnor tržaške razstave.

Ogrska osrednja komisija za tržaško razstavo.

Avstrijski presojevalci.

Ogrski presojevalci.

Hrvatska deputacija mesta Reke.

Deputacija občin: Koper, Piran, Izola, Mile, Voloska, Lovran.

Deputacija bosniških in hercegovinskih občin.

Deputacija iz občin poreškega okraja.

Vodstvo c. k. koperske državne gimnazije in načelnikstvo veteranskega društva.

Tržaška trgovinska zbornica je pri tej priliki v imenu trgovinskega, brodarkega in obrtniškega stanu v Trstu izročila cesarju adresu udanosti: pri izročitvi je trgovinske zbornice načelnik poudarjal, koliko hvale je dolžno mesto Trst cesarske hiši za razvoj mesta Trsta, in kako se prizadeva trgovski stan v svoji lojalnosti do cesarske hiše za blagostanje tega mesta.

Cesar je odgovoril:

»Rad sprejemam adresu udanosti, katero mi je hotela podati trgovinska zbornica vpricho petstoletnice, kar se je združilo Trst z Mojo hišo.«

»Nobeden ne more bolj, nego od trgovskega, brodarkega in obrtniškega stanu izvoljeni zastopniki ceniti blagodejnih nastopkov, ki so vzrastli iz onega združenja, in Trst povzdignoli v avstrijski emporij.«

»Vaše potrdilo je zapečatilo v stoletjih potrjeno resnico, da je Trst v ekonomičnem oziru neolčljiv od države.«

»Držite se, gospodje Moji, tega modrega in patrijotičnega delovanja. Tako si vedno več zaslug pridoboste za domovino.«

»Moja vlada se prizadeva za to, da podpira Trst v boju pri konkurenci, kateri boj mora danes v svetovnej trgovini vsakdo biti.«

»Jaz opazujem to tekmovanje z največjo blagohotečo pazljivostjo i se nadejam, da bode delalnost in previdnost tako podpranega tržaškega trgovskega stanu tudi v prihodnje znala častno zmagovati. Še enkrat izrekam Vam zahvalo, gospodje Moji.«

Ker je v sosednji kranjske deželi mej cesarjevim popotovanjem zboroval deželni zbor, zato je

bilo spodobno, da je izvolil deputacijo, ki se mu je v imenu dežele poklonila. — Cesar je to deputacijo z vidnim veseljem sprejel. Kranjski deželni glavar, grof Thurn, je v lepem govoru razodel Najvišjemu gospodu udanost kranjskega ljudstva do cesarske hiše, ter mu izrekel zahvalo za neštivilne dobrote in očetovsko ljubezen, katero blagodušno skazuje kranjske deželi.

Cesar je odgovoril:

»Vrlo me veseli, da mi je kranjska dežela poslala pozdrav po posebnej deputaciji. Kar sem storil za Kranjsko, to je bila moja dolžnost. Jaz bom deželi vselej rad pomagal. Letos mi žalibog ni bilo mogoče, obiskati Kranjske, a presrečno se veselim Vaše slavnosti v prihodnjem letu in gotovo pridem k njej. Kranjska dežela je bila vedno zvesta in udana.«

Potem se je cesar razgovarjal s posameznimi udi deputacije; gospoda deželne glavarja je vprašal o delovanju deželne zbornice, in če ima rešiti katerih važnejših predlogov. Deželni glavar je odgovoril, da je deželne zbornice glavna naloga rešitev deželne proračuna.

Govoril je cesar potem s poslancema pl. Gutmannsthalom in dr. Vošnjakom, ter bil vesel, ko je slišal, da letos ni bilo zelo velič elementarnih nesreč. — Dr. Vošnjak je omenil, da so kmetski posestniki pri zemljiškem davku nekoliko na boljšem, kar je sredi za deželo, in cesar je odgovoril: Zemljiški davek je bil za Kranjsko, to dobro vem, previsok, in se je moral znižati. Govorilo se je tudi o pravdi mej kranjsko deželo in erarjem in da jo je dobila Kranjska. Cesar se je posmehol in rekel: Erarju to sicer ni prijetno, toliko bolj pa kranjske deželi. — Dr. Vošnjak je na to odgovoril: Res je dobro ustrezno kranjskemu deželnemu zalogu; zdaj vsaj lahko povrne močvirskemu zalogu stari svoj dolg in stori se za deželo lahko še kaj koristnega. — Konečno je zagotovil cesar deputacijo še enkrat najvišje Svoje milosti; drugi dan pa je bila k njemu v Miramare na obed povabljena.

Na večer 17. sept. je bila namerjavana svečava v mestu in luki, a preložena na drugi večer. Vendar pa so bile prav lepo okrašene one ulice, skoz katere se je Najvišja gospoda v gledališče peljala. Če tudi je dež lili, vendar se je zbralo silno ljudstvo, ki je cesarja i njegovo obitelj po vsem precej dolgemu potu v gledališče in iz njega navdušeno pozdravljalo.

Enako navdušenje je vladalo tudi v gledališču, ki je bilo lepo okrašeno in polno ljudstva. Ko je prišla Najvišja gospoda v dvorno ložo in je godba zaigrala cesarsko himno, ki se je morala na občno navdušeno zahtevanje ponoviti, videlo se je, da je splošno presrečno pozdravljanje Najvišje gospodi dobro delo, ker je na vse kraje veselo odzdravljala. — Potem se je začel balet »Excelsior«, za kateri se je Najvišja gospoda očividno zanimala in do tretje podobe v gledališču ostala, potem pa se s posebnim dvornim vlakom odpeljala v Miramare in tako se je prvi, če tudi deželni, pa veseli dan končal v splošno zadovoljnost vsem dobrim ljudem.

V 18. dan septembra dopoldne se je cesar z visoko svojo obitelji peljal v Lloydov arsenal, kler se je v morje spustila ladija »Medusa«. Pri tej priliki je iz cesarskega paviljona zagledal g. Nabergoja, napotil se k njemu ter se daj čas s njim razgovarjal. Potem je natanko ogledal vojne ladije, popoldne pa skladišča ob novi luki.

Zvečer je bilo mesto z luko in okolico vred prekrasno razsvitljeno; take svečave še Trst nikoli ni videl, in gotovo se je malokde in malokdaj videla. Najkrasnejši je bil veliki trg, vzlasti mestna palača in velikanstva Lloydova stavba, čaroben je bil pogled na morje in z morja, človek bi mislil, da je v vilinskem domu, tudi borska je bila krasna; mej poslopji, v katerih so cesarske uradnice, odlikoval se je telegrafski glavni urad najbolj. Vse alegorične in brzojavu primerne transparente in embleme so napravili uradniki sami; na glavnem transparentu se je bliščal poleg italijanskega i nemškega tudi slovenski pozdrav, tudi okolica je bila kaj lepo razsvitljena. — Čelo Dunajčanji so pritrjevali, da kaj takega še nikoli niso videli.

Zvečer je bil na ladji »Berenice bal«, kakeršnega Trst še videl ni, vendar se ga cesar z Najvišjo svojo rodbino ni vdeležil. (Konec prihodnjic.)

naj preide dedna pravica na ženski rod in sicer najprej na hčeri Karlove, potem na Jožefove in naposled na Leopoldove. Stanovi avstrijskih dežel so zaporedoma priznali novo dedno postavo in večina evropskih držav ni se temu protivila. Vse dotične določbe gledé dedovinskih pravic je Karol predložil tudi »najzvestejšemu mestu Trstu«, ki jih radostno sprejme ter zagotovi tudi v bodoče neomejeno zvestobo. Zraven cesarskega in mestnega glavarja (kapitana) je podpisanih 40 odličnih meščanov na spomenici, o tej priliki izdanej. Mej plemenitaši stare korenike so se ponašali »patrijotji trinajstih hiš, ki so uže od l. 1246 imeli svojo zadrugo ali bratovščino, ter so po debelih svečah, koje so v rokah držali o posebnih shodih v cerkvi sv. Frančiška (starega sv. Antona), tudi se imenovali »Nobili del Mocolo« (žlahni debele sveče). L. 1743 so prosili ti stari plemenitaši, da jim cesar Karol dovoli v posebno znamenje nositi zvezdo z grbi 13. rodbin: Bonomo, Leo, Burlo, Paduano, Basejo, Cicoti, Stella, Pellegrini, Belli, Petaczi (Petazzi), Thophani, Argento, Giuliani, izmej katerih je bilo uže takrat 6 izumrlo. Cesar jim tega znamenja ni dovolil. (Kandler: Storia dei Patrizi p. 118.) Večina od doneski teh bogatih rodbin, ki so imevale svoje mestne palače, storilo se je mnogo za olepšanje mesta, cerkv, glavnih trgov. Danes ne živi več od jedine rodbine baron Burlo v Trstu, druge so izumrle ali neke se drugim preselile.

Tržaška razstava.

(Poslopje št. 2.) (Dalje.) Kar se tiče moške obleke, moremo pa enako pohvaliti tržaškega krojača J. W. Strecker-a na Corsu. Moških oblek za salon in za drugo rabo v Parizu tudi elegantnejše ne izdelujejo.

Velik napredek v izdelovanju umetnih cvetic kažejo nam izložene umetne cvetice firm: Wilh. Zimmermann iz Beča, Hugon Miller iz Cradea in A. Mosca iz Trsta. — Človek bi mislil, da ima pred saboj prave cvetice, tako izvrstno so ponarejeni oni šopki, one girlande, razstavljene po teh firmah, in kar je še več: v novejem času tem cveticam dodavajo tudi vonjavo.

Da so Dunajčani prvi v posamentarji, to smo uže rekli, a vsako pričakovanje prekosé vdešani zlati in svilnati traki pa porte, katere je razstavila v velikej vetrini firma Jakob Sanček iz Beča. Turške kape, umetna kožuhovino, potem takozvane »plissés« je razstavil H. König iz Beča; ta firma mnogo izvaja na Jutrovo, posebno turških fesov. — Kedor hoče videti kaj posebno finega, okusnega in imenitnega v takozvanem »damasku«, ta naj si ogleda one židane damaske, one prekrasne prte in prtice za mizo in za toaletno sobo, katere je razstavila firma Gustav Marburg iz Freudenthala v Šleziji. Kaj posebno krasnega je razstavila gospa Marija Kalin iz Ljubljane, oni šopek cvetic iz volne je v tej stroki najlepše delo na izložbi; občudovali smo umetnost, okus in spretnost v tem prelepem šopku, ki prekosi skoro naravo. — V batistih, rožnatih piketih in drugih finih tkaninah prekosi vse enake predmete v izložbi firma J. Garber et Sohn z Dunaja. Kedor hoče videti elegantne in umetno izdelane svilnate odeje (koltrre) za postelje, ta naj si ogleda oni 2 odeji, kateri je razstavil J. Jahn iz Beča. Lepe odeje (koltrre) je razstavil tudi g. Ludovik Babič iz Trsta. V kaškanem (virkanem) blagu, (maje, nogavice, gače itd.) je izložila kaj praktične in fino izdelane lanene in bombažne predmete firma J. Hampf iz Schönlinde na Češkem. Različne plajte in pregrinjala, potem predmete za vatrogasce iz Guthaperke in drugih nepremočljivih tkanin je razstavil kaj izvrstno J. Bosch z Dunaja.

V suknu so razstavile najboljše in najlepše te le svetovnoznane firme iz Berna: L. Auspitz Enkel, Popper Jules in Schöller bratje, potem te le fabrike iz Bielle-a: Förster Carl, Traugott et Söhne, Gustav Förster in Leop. Popper e Comp. in kolektivno je razstavilo 22 firm iz Jägerndorfa na Moravskem prekrasna sukna vseh barv in vrst. Pregrinjala za sobe in različno blago za tapeciranje pohištva (stolov, naslanjač, blazin itd.) razstavila je v posebnem paviljonu kaj različno in okusno firma Albert Wolff et Söhne iz Gross-Siegharta v Dolenjej Avstriji. V tej stroki ima ta firma gotovo veliko prednost. Turške šjale jako dragocene in prekrasne (veljajo 1000 do 2000 gld. eden), razstavila je firma Em. Thieben z Dunaja. — Vrví, vrvice, poveže, pase za tapetirje, prejo iz žime in druge predmete iz konopnine, lanu, jute in drugih surovin je razstavil na izbor J. Steiner iz Wolfsberga na Koroškem, Sottocorona Tomaž, iz Vodnjana v Istri, razstavil je surovo in obeljeno domače platno iz konopnine, ta domača istrska firma izdelava vsako leto do 20.000 metr. centov takega platna. V finem platnu se odlikuje firma C. Siegel e Seidl iz Schönberga na Moravskem.

Izvrstne preje iz svilne ste razstavile mehanični sviloprejnici g. Alfred Lenassi-ja iz Gorice in Jurja Naglos-a iz Kormina. Na Goriškem je sploh svilopreja jako razvita in prodajajo svilopreji z Goriškega svoje izdelke največ v Milan in na Švicarsko. Goriška svila je izvrstna, posebno domača rumena, vsled česar plačujejo tovarnice goriško rumeno sukanico (tramma) po najvišjih cenah.

Omeniti nam je tudi velike fabrike svilnatih odpadkov v Zdravšini na Soči blizu Gradiscea. Ta fabrika je še večja, nego Ritterjeve in razstavila je lepo svilo za šivanje. Delalnica tržaške hiše za uboge je razstavila oblačila in tkanine, vse niže baže po nizkej ceni.

Gorenjsko platno in sukno, ki ima po našem mnenju za tržaško kupčijo zadosti velik pomen, na razstavi ste veliko premalo zastopane. Gosp. Matej Pirč iz Kranja je razstavil belo in barvast gorenjsko platno in Alojzij Krjenner iz Škofjeloke gorenjska

(Dalje v prilogi.)

Cesar Karol VI. je želel imeti tudi vojno brodoge (floto), zato je naročil z Napolitanskega tri poveče ladije: »S. Elizabeta« s 60 kanoni, »sv. Mihael« s 40 in »sv. Karol« s 70 kanoni. S časoma se zgradi še več ladij na tržaškej ladjetvornici, a l. 1736 se preneha, in zaradi priznanja pragmatične sankcije (dedovne postavé) hoče Karol svojo floto Benečanom prodati, pa ti je ne sprejmejo. Vsa cesarska mornarica je štela tačas okolo 8000 mož; častniki so bili večinoma Španjolci ali Talijani (admiral genovezan Parravicini), a prosti mornarji domači, Istranji, Dalmatinci, in ujetniki iz notranjih dežel (obsojeni »galéro«). Ko se je l. 1737 velika vojna ladija »San Carlo« potopila, sezidali in nasuli so na onem mestu veliki »mol« san Carlo, ki je najlepši mej tržaškimi »moli.«

Od kar so bili prišli jezuiti v Trst, tudi se je mnogo bolj skrbelo za poduk mladine; tako pravi Mainati, da se je l. 1733 ustanovila družba za krščanski nauk: mladenič je nosil križ po mestu in je zvonil, ter klical otroke k nauku, ako niso prišli, poslala je mestna gosposka hriče, da so jih prisilili priti.

*) Mol je slovensko ime, ker v morje moli — se steza. Tako pravijo Kraševci tudi »podmol« = grota, kakor je postojnski podmol; »jama« je navpična luknja.

(Dalje prihodnjic.)

navadna sukna iz svoje fabrike. Ta sukna so prava dobra, trdna in po ceni.

Konečno nam je omeniti še nekaterih prekrasnih vezenin. Gledé cerkvene vezanine (štikarije) je pač prva na razstavi firma Iv. Krst. Rudari iz Trenta. Tako krasnih cerkvenih zastav, paramentov, plujalov ni k malu videti, kakor v vetrini te firme, na katere vetrini nahajaš slovenski, hrvaški in češki napis zraven nemškega in italijanskega. — Tudi karte ima ta firma slovenske in v tem obziru prekosil na razstavi večino slovenskih firm. V Tirolah dobro vedó, da tržaško razstavo obiskuje gotovo največ Slovanov. — Prekrasne vezanine so tudi razstavljene kolektivno v enej večje vetrini. Za belo vezanine čestitam gosp. Mariji Kazulič iz Lošina, za kačkarije gosp. Jakel Mariji iz Idrije, A. Čeleznik in Klander iz Trsta; gospa Kersič Eliza je razstavila vezeno podobno (lov kače boa), ki je kakor slikana, še lepšo podobo je razstavila gospa Marija Lozar iz Trsta; ponvaliti moramo vezeno girlando gospe Rozalije Vites iz Trsta, podobno g. H. Tonin iz Trsta, potem deželno podobno g. Zofije Schilbach-ove iz Trsta in Petrovič Marije. Pohvale vredne so tudi vezanine gospe Eme Petrovič in Rotter Terezije z Dunaja in Vidulič Marije Kozulič iz Lošina. — Vezenin je še dosti drugih; a kar se tiče vezenin v večem štilu je firma Weiss W. iz Beča z vezeno veliko podobo predstavljajočo združenje Trsta z Avstrijo in z nekaterimi novošegnjimi ročnimi izdelki prekosila skoro vse drugo. V obče pa je treba priznati, da je v Avstriji ta ročna fina obrtnija lepo razvita.

K sklepu popisa tega oddelka naj nam bude dovoljeno dodati nekoliko statističnega pregleda.

Bombažna obrtnija je v Avstriji dobro razvita, največ jo je na Češkem in Moravskem, potem v Dolenji Avstriji, na Tirolskem in Štajerskem, nekoliko tudi na Kranjskem in primeroma več na Primorskem. Bombaža surovega pride največ skoz Trst; a tudi bombažne preje dobivajo naše tovarne mnogo z Angleškega. V naši polovici (Cizlajtani) je zdaj nad 100.000 tkalnih stolov, naša državna polovica pa izvažna na leto 35.000 metr. stotov raznih tkanin iz bombaža, ko jih uvažna le 14.000 metr. stotov.

Prejstvo lanene surovine je pa pri nas jako razvito, posebno na Češkem okolo Trautenau-a, na Moravskem in v Šleziji. Lanena preja in lanene tkanine iz teh krajev so močno iskane in se izvažajo v Inostransko v velikih množinah (do 90.000 metr. stotov preje in 46.000 metr. stotov tkanega blaga.)

Preja iz konopelj se največ rabi v Trstu in surovina dohaja sem z Rimskega. Rimsko predivo se od tukaj uvažna tudi v notranje dežele v velikih množinah. — Sukna največ izdelujejo na Moravskem, posebno pa v Brnu, moravska in šlezjska sukna morajo gledé kakovosti in cene konkurirati z angleškimi in francoskimi izdelki iz volne. Ta obrtnija pa še od leta do leta bolj napreduje. Sukna izvažna naša državna polovica več, nego ga uvažna; izvažna namreč okolo 60.000 metr. stot., uvažna pa okolo 35.000 metr. raznih tkanin iz volne.

Svilopreja je razvita samo na Goriškem in na južnem Tirolskem, obe ti deželi producirati na leto okolo 2000 metr. stotov svilnate preje. Fabrike svilnatega blaga so večinoma v rokah dunajskih fabrikantov in je na Dunaji ta obrtnija jako razvita, povsod drugod pa malo. Avstrija je v tem obziru veliko za Francijo, Italijo, Švico in še celo za Nemčijo; v tem blagu Avstrija uvažna veliko več nego pa izvažna; najšnejše svile dobivamo s Francoskega, najcenejše iz Švice.

Pozamentarija in vezanina je najbolj razvita na Dunaji in okoli Prage. — Kekljanje čipek ali zobcev je najbolj razvito v čeških hribih na saksonskeji meji; v novjšem času so začeli na Češkem in v dolenji Avstriji tudi keklati in vezti z mašinami in ta obrtnija se jako hitro in dobro razvija. — Izdelki iz slame, bičja so dobro vdomačeni na Kranjskem. Sploh se je tekstilna obrtnija od leta 1860 sem v Avstriji močno povzdignola in ima lepo prihodnost, ako Avstrija umeje svojo nalogo na Jutrovem.

(Dalje prihodnjic.)

Politični pregled.

Notranje dežele.

Važnih političnih novic, kar se tiče domačih zadev, nemamo; vso pozornost obrača nase cesarjevo popotovanje.

Politični hranilnice se imajo uvesti s 1. januarjem 1883. Ministerski svet v prvi prihodnji seji ukrene, česar je v to potreba. Trgovinsko ministerstvo da tiskati majhne brošure o bistvu, pomenu in koristi tistih hranilnic v vseh državnih jezikih, brošure bodo raznašali pismoonoše.

Ustavoverna stranka je podobna potolčenej vojski, katero proganja sovražnik, na vse kraje bega in prišlo je uže do tega, da najboljši vodji orožje od sebe mečejo. Tako se je državnemu poslanstvu odpovedal baron Wallerskirchen, če tudi mu je velika večina volilcev svoje zaupanje izrekla. In to je storil zato, ker vidi, da je njegova stranka popolnoma razbita. — Poslanstvu se je odpovedal dalje tudi znani dr. Kronawetter, katerega poštenje je napadala „N. fr. Presse“, pa pri porotnej sodbi ni bila obsojena.

V Ljubljanskem deželnem zboru je včeraj interpelliral poslanec Klun o nemškega „Schulvereina“ nepostavne delatnosti. Več o tem prihodnjic.

Za deželnega načelnika na Šleskem je stalno imenovan dosedanji voditelj deželne vlade Marquis Baquehem.

Gališki deželni zbor je sklenol resolucijo, naj se vodstvo galiških železnic premesti z Dunaja v Levov in naj se v njih upravi uvede poljski jezik.

Na južnem Tirolskem in tudi na zgornjem Koroškem je strašanska povodenj zadnje dni napra-

vila škode na milijone, vasi in mesta so poplavljeni, jezovi pretrgani, mostovi odneseni, vsa pota v južne Tirole je voda zaprla i celo telegrafske poteze raztrgala. Ko je cesar v Trstu zvedel to nesrečo, dal je iz lastnega premoženja 10.000 gl. podpore po povodnji poškodovanim.

Vnanje dežele.

Mej grško in turško vlado razpor še ni poravnani; grška vlada zahteva, naj se turški vojaki umakno iz neklih mejnih krajev, in preti, da jim z silo vzame, ako se nje zahtevanju ne ustreže. Vsled tega so se evropski poslaniki v Carigradu zopet sešli, da razvoljajo to prašanje, ali pričakovati od te konference ni veliko, v egiptovskem prašanji si slave ni pridobila.

Zmaga Angležev nad Arabi pašo je popolna; vojna je v Eiptu končana, razpršeni vojaki so uže večidel orožje odložili, posadke se udale; one pa, ki so z Arabijem vred upor povzročili, zaprli so Angleži; v Egipt se tedaj k malu povrne stari red in trgovina s to in skoz to važno deželo se zopet odpre; le to prašanje je še, česa bo zahtevala angleška vlada vsled zmage; angleški časniki svetujejo, naj se turška vrhovna oblast v Egiptu odpravi.

Dopisi.

Iz Barkovelej, 15. septembra.

Dragi moj vedeš Trsteniški! tudi jaz ti moram reči: dragi Vendar pa, kar se tiče kritike proti mojemu dopisu, malo nepremišljeno ravnaj. Praviš, da vrabec svojega mladiča najprej svoj »živ, živ« nauči. Tudi »moja« godci, kakor jim ti praviš, morali bi se kaj narodnega naučiti, predno stopijo v javnost. Toda navadna obietnica šagre, somnja, je prišla in do tedaj so se naučili, kolikor je trebalo za ples, ko so se pa privrkat po somnji zopet skupno učili, bil je na vrsti Jenkov »Naprja«. Tedaj ne moreš tudi o učeniku dosti zabavljati. Ti bivaš na trsteniških višinah, in kot opazovalec vse vidiš. A jaz mislim, da se na tvoj daljnogled slabo vidi, če praviš, da si opazil na somnji narodne zastave. Zalibogt nijedne ni bilo, ker jih niso mogli prirejati za ples priskrbeti. Nadalje praviš, da imam v svojem selu renegata, zagrizlo vlaško pošast. Kdo pa je kriv, da ga ni moč odpraviti iz sela? Se ni več ne spominjaš, kaj je bilo one dni, ko so ga potrdili stalno? Ne veš, da so bile pritožbe naših barkovljanskih prvakov na »slavni« magistrat le bob v steno? In v krčmi »pri društvu« se je prav takrat vsled tega vršila javna demonstracija. Zbralo se je namreč v v onej krčmi vse polno ljudstva, ki je kazalo očitno nevoljo proti novemu »gospodu«. Morali so pristopiti žandarji. Pa ti niso mogli nič opraviti proti razkačenemu ljudstvu. Poslati so morali po kompanijo 44. polka. In le z silo uže proti jutru so napravili red, in primorali ljudstvo, zapustiti krčmo. Sedaj lahko vidiš, da ga ni tako lahko poslati, kakor ti praviš, gosi past. Kaj je pomagalo naših veljakov prizadevanje, če nam zbira naš magistrat le take glavarje, ki »Iredento« gojé in čez morje škilijo?

Sicer pa ostaneva mi dva dobra prijatelja, če se tudi časi v naši »Edinosti« malo, pa pošteno pokavsava Saj brez tega na svetu ne moremo živeti. Domobranac.

V Barkovljah 18. septembra.

Kaj bi ti poročal, draga »Edinosti« o včerajšnji slavnosti, o sprejemu našega cesarja. Gotovo, mislim, da je najprej omeniti krasni slavlolik, postavljen na cesti, ki drži skoz Barkovlje v Miramare. Vrh slavloloka je vibrala avstrijska, ob straneh pa cesarska in belgijska zastava. Ob straneh bolj spodaj ste vibrale dve trobojnici, koje ste kazale, da so to postavili udani Slovenci svojemu milemu carju. Okrašen je bil tudi z mnogo majhnimi slovenskimi in družimi zastavicami in raznim zelenjem, posebno pa s krasnimi napisl. Od strani proti mestu je bilo čitati:

Dobro došla
Carska obitelj.

na drugej strani pa:

Bog Te živi
Car naš mili!

Razen tega je bilo videti še druge le z začetnimi črkami narejene napise. Na ladjah v luki, in po hišah so vibrale avstrijske, narodne, in razne druge zastave. Posebna čast pa je za našo vas, da se je Nj. veličanstvo blagovolilo ustaviti pod slavlolokom. Ker naš capovila ne umeje našega jezika, pristopil je čestiti naš duhovnik in govoril navdušen govor, iz katerega le to omenim: Presvitlo veličanstvo! Morje se posuši, a zvestoba Slovanov ob bregovih jadranskega morja do Vašega veličanstva ne ugasne. Okoli slavloloka je stala vsa vas, in šolska mladina, posebno ženski spol v narodnej obleki. Dve deklici ste izročile cesarju krasna šopka cvetic. Ko se je Nj. veličanstvo mimo slavloloka peljal, godli so domači godci, in pevec peli cesarsko himno in Jenkov »Naprja«. Gromoviti edino le »živio« klici so doneli proti Nj. veličanstvu, ki se je potem odpeljal v Miramare. Zvečer je bila razsvitljena vas in slavlolik. Tudi danes zvečer bo razsvitljena vas, goreli bodo kresovi, da se bo daleč čez morje videlo. Pripravljenih je tudi mnogo raket in bengaličnih ognjev. Pokazati moramo na vse mogoče načine ljubezen do svojega vladarja. Drugod so gotovo županje prvi, kar se tiče sijajnih naprav. Pri nas pa je žalibog vse drugače. Naš kapovila se ni brigal niti pri najmanjši stvari, kar se tiče sprejema Nj. veličanstev. Da bi se kak Emanuele mimo peljal, gotovo bi drugače storil. Tudi naš učitelj se je za to malo brigal. Da ni povzdignol naš mili duhovnik svojega glasú, niti šolska mladina se ne bi zbrala bila. To je morebiti uzrok, da naš učitelj stanuje približno nekega »Dorf Gouvernerja«. Da ne bi imeli tukaj mnogo rodoljubov, niti najmanjša stvarca ne bi se bila storila. Tedaj slava vam barkovljanski veljaki! Domobranac.

S Proseka, 18. septembra.

Poroči, draga »Edinosti«, o nesreči, katere je 14. t. m. tukajšnje vasi Prosek in Kontovelej zadela. — Omenjenega dne je ljudstvo zjutraj še vse veselo na postajo hitelo, da memo se peljajočega presvitlega vladarja pozdravi, a komaj so ljudje domu prišli, nastala je strašna nevinta, o katerej so časniki uže poročali in katere je tudi v Trstu veliko škode napravila. V nevihti se je vsula tudi gosta in debela toča, kakoršnje ljudje ne pomnijo, — v četrt ure je potokla ves vinski pridelek na hribu nad Miramarom, prav tam, kder se najslajša kapljica, »Prosekar« zvana, prideljuje. Ljudstvo je vse potrto in žalostno, prvi pridelek je suša končala, sedaj, ko se je ubogi kmet na obilo trgatav zanašal, ste pa nevihta in toča njegov up uničila. — Škode je na tisoče, in ker sedaj neprenehoma dežuje, bati se je, da še tisti grozdek, ki je ostal, začne gnjiti. Tako smo čakali, da letos, ko je trta tako lepo obečala, pri nas še prave trgatve ne bo. — Ljudstvo pa se uže zdaj skrbno poprašuje, kaj pa bo po ziml. —

Soboto 16. t. m. se je pa tu zopet druga nesreča pripetila. Iz bližnje vasi Briški se tri dekleta pred bližajočo se nevinto domu bežale. Ena izmed njih je srpe v roki nesla, držale so se pa vse tri skupaj. Kar se zablistne in strašno zagrmí, dekla pa, ki je srpe neslo, na tla se zgrudi. — Ostalima dvema se pa ni nič zgodilo. — Na njih upitje so ljudje iz vasi pribiteli in omamljeno v nišo spravili. Poznati ni, da bi jo bila strela kaj zadela. Tudi je čez nekaj ur k sebi prišla, pa vendar govoriti ni mogla in električni tok jo je tako pretresel, da je bila po vsem životu popolnoma mrtvoudna in da nobenega dela života ni mogla ganoti. Drugi dan je še le spregovorila — in se male po malo gibati začela, — upati je, da vendar ozdravi. — Mej tem ko to pišem, delajo se priprave za razsvitljivo višiv v naši okolici.

Včeraj zjutraj je vse hitelo na griše nad morjem, da vidi prihod Nj. veličanstva. Ko so ladje do Miramara prišle, začeli so pokati možnarji na dveh griših nad Miramarom. — Ko je presvitli cesar lalijo zapustil in na kopno stopil, zagrmeli so topiči v drugo. Ob 9. uri pa se je zbralo, kar je le moglo, iz obeh vasi na postaji. Ko se je presvitli obitelj na postaji pokazala, zadoneli so gromoviti »živio« klici — na hribih nad postajo so možnarji pokali, iz cerkva pa razlegalo se praznično pritrkovanje zvonov, tako dolgo, da je visoka družina v vagonih sedla in se potem proti Trstu odpeljala.

Prosečan.

S Krasu 14. dne septembra.

(Cesarjev sprejem v Sežani). Kaj ne bi vskipelo v največjem navdušenju in najtoplejši zahvali srce slehernega državljana o prihodu presvetlega cesarja in milega deželnega očeta Franca Jožefa? Tudi našemu sivemu, trdemu, pustemu, kamenitemu Krasu je letos velika čast došla, da je hotel sam viteški vladar osebno videti in opaževati naše kraje, in slišati izraze srčne hvaležnosti za mile darove, katere je uže pollella skoraj vsem občinam kraškim njegova plemenita darežljivost. Ganljivo je čitati poročila o slovesnem sprejetju najvišjega potnika od najskrajnega severnega kota Primorja do najbolj južnega, od Bolca do Pulja. Povsodl je ljudstvo kazalo navdušenost, ljubav, udanost in zvestobo do svetlega cesarja. Nu, tudi Kraševci nismo zaostali. Zlasti se je skazala naša kraška metropola Sežana, tem bolj, ker je v 14. dan septembra (Povikšanje sv. križa) vsako leto, od starine največji somenj v Sežani. Uže ob 8 uri je bilo vse prirejeno na kolodvoru; vibrale so zastave iz vseh oken, pri vohu v kolodvorno poslopje je bilo vse lepo odličeno krasnimi cveticami, in po mostovžu poslopja skozi ven vse v cvetkah in zelenju; na kijuču od postaje na tržaško cesto velik slavlolik z napisom: Živio Franc Jožef I. in naprej po cesti proti Sežani na desno i levo vse v zastavah raznih občin do blizu »starega grada«. Naši brambovci, ki imajo prav sedaj vojaške, vaje vsi postavljeni lepo v dolgo vrsto; na kolodvoru pa duhovniki, uradniki, županje, gospodje, gospé, veterani komenski, in mnogo ljudstva drugega, kojega bi še veliko več bilo, da niso branili ljudem na kolodvor, zaradi na cesti v vrsto postavljenih brambovcev.

Srce je nam močno tolklo, in ko točno ob 8. uri in tri četrt pridrdra vozovlak z visokim gostom, odkrijejo se vsi in maháje v zrak s klobuki zaorijo: Živio! živio! živio! Presvetli cesar sedaj stopi z lagahnim korakom na lepe preproge poleg kolovoza razgrnne ter smehljajoč pozdravlja. Najprej ga srčno pozdravi domači sežanski župan g. Raymond Mahorčič, izraževaje v nemškem jeziku globoko udanost in brezmerno zvestobo do svojega ljubljenejga vladarja. Potem zahvalivši se za preprijazni sprejem nagovori cesar jako uljudno zaporedoma duhovnike, uradnike, učitelje, župane, prašajoč slehernega drugače o razmerah. Na cesti proti Sežani ogleda vrle brambovce, ki pred njim defilirajo ter jih pohvali v treh jezikih: gut! dobro! bene! kajti mej našimi brambovci so Slovenci in Italijani, komando pa je nemški. Z gromovitim živio! se poslovimo od odhajajočega cesarja, želeči mu iz vsega srca srečen pot po Istri in središnje vrnitev prihodnji terek, ko se popelje zopet tu skoz v prestolno svoje mesto na Dunaj.

Vse lepo! vse krasno! ah! kako hitro se je vse spremenilo! Še ne četrt ure po odhodu cesarjevem se strahovito zatemni, bliska, grmi, silni vihar vstane, da »stante« somnarjev podere, da okna žvenketajo, toča se vsuje in neusmiljeno klesti tako lepo ajdo, omulja uže na polu zrelo in bogato trgatbo obetajoče grozde. Ljudstvo je vse preplašeno bežalo pod strehe, v cerkev, ter hitreje prošilo, da se Bog usmili. K malu je nevihta nehala, in kramarji so svojo robo po blatu pobitali, in popoldne je zopet solnce sijalo, in mladina je plesala. Kako hitro se vse preminja na svetu! Tudi drugod po Krasu je malo toča padala, pa vendar

nikoder ni bilo tako hudo, kakor v Sežani in v Danib, kder je »šijon« tudi drevje (orehe in hraste) raval. »Mensch argere dich nicht!« (Človek ne jezi se!) taki nemški na zid prilepljeni napisi so nam pred oči stopili, ko smo v onej nevhiti sedeli v gostilni Guličeve vdove v Sežani. One napise so prilepili c. k. častniki, ki v onej gostilni jedajo, in so tako hudi Nemci, da se celo mej seboj kaznujejo, ako kedo kakšno besedo ptujko mej nemško govorico meša. Kakor sem slišal, inajo že precej veliko vsotico teh »jezikoslovnih glôb«. Nu, prosit! Mensch argere dich nicht! — Jaz pa pravim po sv. pismu: Irascimini et nolite peccare! (Le jezite se, pa ne grešite!) Mislim, da se ne pregrešim, ako svojo nejevoljo izrečem nad stvarmi, ki mi pri sijanjem sprejetju cesarjevem nikakor niso ugajale. Sežanski sicer vrli vrhovni župan je Njegovo veličanstvo, svetlega cesarja, v nemškem jeziku nagovoril, ter se opravičeval, da drugače ni moči, kajti slovenskega cesar ne umeje! Nekega gospoda Kraševca je svetli cesar vprašal: »Kaj ne, pri vas so Slovani?« Dal veličanstvo, na Krasu od pamtikeva so Slovani! Slovenci smo, — Slovani! Ki so Vam srčno udani! Naj le kamnit bo — trd njih svet! Njih duh za Vas je vedno uneti! — Živio!

Pa nekaj družega je še, kar je v meni in mislim še v drugih, ki so to zapazili, pravičen srd vzbudilo: Najprva zastava, ko se pride od Opčin po železnici na kolodvor sežanski, plapolala je in se šopirila na stolpiču »ville« g. Mota, Tržačana(?) tik kolodvora, velika italijanska zastava: belo-rdeče-zelena z grbom italijanskega kraljestva. Tukaj, pa le tukaj, bi si želel, da prihrumi »šijon« in da izdere in izruva to »irredentarsko« znamenje, ter je odnese daleč tja na Abruco. Gosp. M. se jako moti, ako misli, ker je sedaj on gospodar tistega kosa kraškega sveta tik kolodvora, da sme delati kar hoče, in tako ostentativno demonstrirati in žaliti in grditi lojalnost in zvestobo Kraševcev, Sežancev. Ako mu uže njegovo talijansko srce ni dopuščalo drugače, nego da razobesi talijansko trobojnico, naj bi jo bil dejal na kako okno svojega stanovanja pomešano mej druge, katerih je res še mnogo bilo, tudi ako se ne motim, ena slovenska trobojnica, nikakor pa ni to po ukusu avstrijskih državljanih v Primorju, da na odličnem prvem mestu plapola zastava s sardinskim grbom! —

Höhnel je naročen na »Edinost« in se trudi vsaj, da bi se naučil Slovenščine, saj slovnica njegova nemško slovenska je taka, ko vojaška zastava, ki pride iz boja. Dobro znamenje! O sodniku g. *Nadamskem* se to ne more reči: Pojte ga von! mu je uže ostalo ime. Kako je to neprilčno: *Nemšk* sodnijski odlok prinese nek mož k učitelju, da mu ga raztolmači. Ta mu pravi: morate plačati! — a prinese ga k meni, in vidim, da mož nima nič plačati, nego da še dobi pravdo! Tako je, kder se z slovenskimi kmeti nemško uraduje. Kedar vendar dobomo vsaj *sodnike slovenske za slovenskega kmeta?*

Iz koperskega okraja, 15. sept.

Vsakemu je uže dobro znano, da živi v koperskem okraju mnogo več Slovencev, nego Lanov. Tudi je uže dobro znano, da je v Koprju čvrsto gnjezdo »iredente«, iz katerega je morda uže priletel kakšen ptiček v kakšno c. kr. uradnico na večjo slavo in varnost svoje matere »iredente«. C. kr. okrajno glavarstvo in c. kr. okrajna sodnija pa tega ne smete vedeti, ker kaj takšnega ni morebiti še zapisano v njih aktih. — Quod non est in actis, non est in mundo. —

Pa morebiti se oni gospodje tam doli držé izreka c. k. dvornega svetovaleca R., ki pravi: »Mi smo dobri Avstrijci, pa tudi dobri Italijani.« I kako g. R. radi vzamejo roko irredentarija, kojega, to se vé, da ne poznajo, pod svojo pazduho, da hodi bolj varen po slabem koperskem tlaku.

Pa kaj bom ugibal o mislih in političnih načelih imenovane gospode, naj povem danes čestitemu bralcu koj na kratko en faktum ali dva, da si sam sodbo naredi o koperskih *šudnih* razmerah.

Več kmetov pride v c. kr. davkarijo v Koper, da bi poravnali in uredili svoje davkarske zadeve, ktere so sploh jako zamotane. Zavoljo takih pomot se dela pogostoma kmetom krivica, ker davkarija jih sili plačavati za take parcele, koje imajo uže več let družega gospodarja.

Uradnik, ki bi imel opravljati take posle, v družej je pisarni, družega pa ni, *ker so trije bolni*.

To se kmetom pové brez sramote, brez pomisleka, da so došli tri ure na daleč i tako *zamudili ves dan*, da so pred meseci z največjimi žrtvami zložili več tisoč goldinarjev za zastale davke.

Ti kmetje gredó zdaj k pravici ali sodnji, misleč, da tu najdejo posluh in odpravijo mankoč nekaj. Pridejo k zemljiškim knjigam, pa vprašajo po nekkih intabulacijah. Mlad fantalin jih debelo gleda — *čist Lah* je, ne zna ali neče znati *besedice slovenske*.

Kmetje se obrnejo v bližnjo sobo do uradnika, kateri se tam z drugim pomenkva, a očividno dolgčas prodaja. Ta jim pokaže fanta, *čistega Laha*, z besedami: On je za to tukaj.

»Ne moremo se zgovoriti ž njim, ker ne zna slovenskega.«

»Pa vi uže znate laški, ali trdovratni ste i nočete laškega govoriti; pojte pa k advokatu, ali si poiščite tolmača!«

A kakor bi hoteli imeti kmete za norce, podajo jim knjige, to se vé, *od kraja do konca laško pisane*, naj sami pogledajo. Tako se je godilo v c. k. uradih v Koprju leta 1882.; t. j. dvainvajset let, od kar je razglašena v Avstriji enakopravnost vseh narodov.

Slovenci! trdno se držite svojega jezika i svojih pravic, kakor najdražje lastnine. S tem bodele še le mogli iztirati ono hudobno lahonstvo, katero bo potem nadomeščeno z vašimi ljudmi, kateri bodo umeli vaš jezik in bodo imeli srce i ljubezen do vas.

Iz Gorice, 17. septembra.

Radostno sem stopal 11. in 12. t. m. po ulicah in trgih našega mesta, ko je bilo videti vse živo; in kako se je vse trudilo, zalitati okna s cveticami, zelenjem in lepimi preprogami za vreden sprejem presvitlega cesarja. Ko tako zadovoljen tja in sem pohajam, naletim dne 12. t. m. na veteransko go lbo, ki je lepo paradno stopala proti hiši gosp. načelnika viteza pl. Catinelli-ja. Radoveden, kako se bode ta godba in sploh veterani vedli, sklenol sem jih spremiti, kamor koli se bodo pomikali, in ni mi bilo žal, kajti izvrstno je bilo njih ravnanje in vedenje. Čast zato gre g. pl. Catinelli-ju, baronu Teufenbahu, pl. Oskar Ritterja in drugim. — A pri tem me je nekaj tako užalilo, da sem mi lo žal, pa tudi huda jeza me je lomila, da sem se ves tresel; in to zato, ker sem z lastnimi očmi videl, da goriski irredentariji vsaj na enem mestu hočejo pokazati svojo trmoglavost, ko jim je uže vse drugo izpodletelo. Palača grofa Melsa, kder stanuje pl. Catinelli, bila je od vrna do tal, od konca do kraja vsa ozaljšana z vencii, zelenimi preprogami, z neštivilnimi zastavami raznih barv, tako da je človeku srce v radosti zaigralo, ko je tja pogledal; a čujte! poleg stoječa »Ginnastica« je žalovala, nijedne zastavice nisem videl, nijedne cvetice, nijednega venca, nijednega znamenja ni bilo opaziti, koje bi bilo naznanjalo veselje nad prihodom presvitlega vladarja. S prvega sem mislil, da se je pozabilo te hiše, a ko sem z veterani tudi 13. tjakaj prišel, videl sem, da je bila prav tako naga, kakor poprejšnji dan; in sedaj sem spoznal, da so ginnastikarji žalovali zaradi tega, da ni raji Umberto došel v Gorico obiskat ubogih nerešencev. Stavim, da bi bili radi kako črno zastavo izpostavili, ako bi se ne bili dali gosp. policijskega komisarja in čvrstih fantov. Dne 13. zvečer je bilo tudi skoro tema okoli žalujoče hiše, kajti le malo lučič je borno brlelo skoz okna; nemara so društveniki obubožali, da niso mogli več svečave kupiti, mej tem, ko je bilo videti v najvišjem nastropju pod streho vse v lučican in svitlobi pri najubožnejšem meščanu.

Radovednost me je gnala, da bi bil pokukal skoz okno, kdo nemara notri hlipa in se joka, pa sem se zmisllil na revolver in odstopil.

X. Y. Z.

Iz Tolmina, 12. septembra.

Došel je Tolminu najveselejši dan 12. t. m., kterege si mora občina s zlatimi črkami zabilježiti v večni spomin. Ta dan je obiskal Tolmin Nj. veličanstvo, presvitli naš cesar. Uže na vse zgodaj se je silil grom topičev in igrala je domača godba budnico po trgu Tolminu. Vse, staro in mlado, je bilo na nogah, ter dičilo poslopja, kajti zbirati se je uže začelo ljudstvo od vseh strani v Tolmin. Na stotine vsakovrstnih zastav, cesarskih, cesaričnih, slovenskih in avstrijskih, vihralo je iz posameznih oken trga tolminskega, kateri je bil isti dan v prazničneje obleki. Napravili so pet lepo okrašenih slavolokov s primernimi napisi, katerih prvi je bil postavljen na mostu reke »Soče«. Ob 10^{1/2} uri zjutraj naznani grom topičev prihod Nj. veličanstva v Tolmin, ter uže pred Tolminom ob cesti zbrana množica jela je presvitlega vladarja pozdravljati z navdušenimi živjolkici. Dospevši v Tolmin, stopi cesar pred poslopjem c. kr. okrajnega glavarstva, kder so ga pričakovale vse deputacije, iz kočlje, ter pozdravi in sprejme ga tolminski župan g. Devetak s primernim govorom, na katerega je presvitli cesar blagovolil odgovoriti; na to zalgra godba cesarsko himno in iz navdušenih src zadone iz grl veliko tisoč zbrane množice krepki »živio«-klic. Po končanem sprejemu je ogledal presvitli cesar veterane, nekatere tudi nagovoril, potem mu poklonite mladi gospici Ivančič in Unterkircher z lepim govorom, katerega je zadnja napravila, šopek cvetic; od tukaj se napoti Nj. veličanstvo v veliko dvorano c. kr. okrajnega glavarstva, katera je bila prav izvrstno okrašena, za njim pa razne deputacije, katere so se zaporedoma predstavljale, in sicer duhovščina, okrajni glavar z obojem, okrajni sodnik z obojem, župan tolminski z občinskimi zastopom, davkarski uradniki, občinsko zastopstvo Volče, Sv. Lucija, Viška gora, Grahovo, Sebelja, Ponikve in Cerkno, učiteljstvo, odvetniki, notarji in načelnik veteranov z dvema namestnikoma. Po sprejemu teh deputacij je šel presvitli cesar peš v cerkev, od tam v šolo in potem je bil v gostilni »pri pošti« obed, h kateremu so bili povabljeni ti-le gospodje: okrajni glavar, c. kr. namest. svetovalec Schemerl, okrajni komisar Fabiani, okrajni sodnik Unterkircher, tolminski župan Devetak, župan Sv. Lucije Kovačič, tolminski dekan Kragelj, cerkljanski dekan Jeram, volčanski župnik Golja, odvetnik Pitamic in notar dr. pl. Premerstein. Mej obedom je Nj. veličanstvo blagovolilo z mnogimi povabljenimi govoriti.

Pred stanovanjem zbrano ljudstvo je pa navdušeno »živio«-klicalo in godba cesarsko himno svirala. Ob 2^{1/2} na 1 uro popoldne je bil končan obed in Nj. veličanstvo cesar je šel iz dvorane pred stanovanje, kder ga je velika množica z navdušenimi »živio«-klici sprejela; pozdravljaj je ljudstvo na vse strani in obrno se potem do tolminskega župana, ter izrekel njemu in vsej občini za tako lojalni sprejem srčno zahvalo; na to pa je stopil v kočljo in odpejal se proti Kanalu, ter se povsod, koder so bili slavoloki, trenutek mudil in ljudstvo pozdravil. Vse se je vršilo v najlepšem redu. H koncu moram še omeniti, da ni res, da je okrajni glavar tolminski — kakor »Tribune« od 11. in 12. t. m. razglasuje — prepovedal županom, cesarja slovensko nagovoriti, ampak prosto je bilo vsakemu županu, nagovoriti ga, kakor hoče. Tudi ni res, da bi bil okrajni glavar prepovedal razvesiti slovenskih zastav, kajti lep dokuz temu je, da je po trgu Tolminu, kakor tudi povsod, na stotine slovenskih zastav vihralo, in prav

tako je neresnica, da je okrajni glavar prepovedal, predstaviti se bolskeji čitalnici.

Planina, 9. septembra.

(Spomenska plošča Miroslavu Vilharju.) Pregovor pravi: Trkajte, a odpre se vam! Govorite, i čulo se bo! Narodno zavest se je predramila po iskrenej prošnji: kajti ime »Miroslava Vilharja« bode v naše dolini v kamen vsekano. Zagotovljeno je!

Spomladi, tedaj, ko se zemlja iz zimskega, dolzega spanja probudi, i narava oživlja, vstane blaženo ime iz pozabljivosti. Vzida se našemu rojaku »spomenska plošča« na rojstnej njegovej hiši v Planini.

Prav po domače to učinimo. Jeden praznik popoldne, po službi božje, se plošča odkrije. Preprosto domače ljudstvo ima takrat dovolj časa gledat, kako slavi omikani svet narodnega boritelja. To bode jako ugoden učinek in upliv za povzdigo narodne zavesti na kmetih. Posebnega pri nas biti ne more, napravimo toliko, kolikor je možno. Ni ležeče toliko na slavnosti, temuč na slavenju dotičnega. Priprosti program: slavnosti govor in petje. Potem manjka nam le še naših narodnih bratov —; to se vé, da se tudi sestric te vere ne branimo. Kolikor več nas bode skupaj, krasneje bode slavnost, živahnješa radost svojih mej svojimi; lepše bode mo stavlili pomenljivi dan.

Ker pa brez denarjev še umreti ne sme, tudi v to svrhu, uže po naravnej pravici in resnici nekaj veljave treba. Vsako še tako malo poljetje ima razne troške. Prosililo se bode okoli »bolj mastnih«, ne špeha, ampak le »mazila«, kojega je silno treba, da se na tej bornej zemlji kaj v tek spravi. Za narodni namen mora se le mej narodom pomoči iskati.

Blagi narodnjaki in našega naroda značajni prijatelji, kadar se vas v to svrhu naprosi, — podarite blagodušno, radovoljno in urno, da se stvar in čas zagotovi; radi tega ne bodele nobenega pomanjkanja trpeli. Imena dariteljev, znesek, kakor tudi stroški se objavijo za časa po časnikih; kajti »nevernih Tomazev«, koji verujejo le »črno na belo«, tudi mej nami se ne manjka, — in ti so tisti, koji sami sebi vere ne dajo.

Še nekov izmeček se bode o tej priliki glasil. Namreč tisti, koji sovražijo našo krv in naš narodni čut; koji stvarno nič ne pripomogó, pa tudi jih prosili ne bode mo. Vpozoriti jih pa treba, naj svojega jezika preveč ne trudijo in da jim ne bode uže zdaj migal, kakor »srčena želca«, predno piči. Vsaj ne maramo tistih vmazanih »Judeževih grošev«, koje te grešne duše svojo last imenujejo. Ne bode mo ž njimi svete stvari skrunili. Imamo pa ostre škarje, da se »spičnik« prikrajša, — ako ne bode miru.

Kej vse je »Miroslav Vilhar« za narod storil, to uže natanko znani in izvedeni možje objavijo. Tu prav na kratko povedano: Žrtoval je narodu v prid mnogo denarjev, — istinito pa vse svoje duševne moči; kajti on je izdal in uredoval časnik »Naprej«, o kojem se je prvi z naše svete pravice potezal, kojega je pisal z svojo zvesto srčno krvjo, nas spodbujajoč k napredku. Otvoril je prvi tabor na Kranjskej, 9. maja 1859 na Kalcu. Podaril nam mnogo pesen iz neusuhljivega vira svoje bistré glave. Napravil jim krasne napeve, koji sezajo na dno srca. Z glediščnimi igrami je nas podučeval in nam radost napravljaj. Njega pero je vedno na blagost millega naroda vplivalo. Bil je na toliko načinov za narod delaven, da mu je teško v tej stroki — družega jednakega na stran staviti.

Tedaj na noge! Storimo svojo sveto dolžnost in slavimo narodnega moža, na kojega smo dozdej neopravičeno pozabili. Spominu njegov naj živi na vcke!

—sl—

Iz borovniške okolice, 5. sept.

Ko sem prebiral »Edinost« od 2. t. m. št. 44, našel sem v oddelku, ki se nanaša na razstavo v Trstu, mej družimi, še premalo ošibanimi, tudi gospoda Gale-ta, grajščinarja, naše okolice, in sicer so oni še premalo ošibani, ker ne privoščijo Slovenceu, da bi zavzel kdaj on najmanje veljavo mej svetom. Ker pa po pravičnej in ne strankovskej sodbi gosp. Gale, katerega spoštuje vsakateri, ki ga bližje pozna, ne zasluži mesta mej ošibanimi, naj se mi dovoli, tukaj nekoliko besedi i povoljno znanje in ravnanje vsem čestitim bralcem naše »Edinosti«, da bodo vedeli prej ali slej pravo soditi.

Nečem tajiti, da res manjka slovenskega napisa na razstavljenj moki iz milna g. Galeta, žalibože, da je tako. Spotikalo se jih je tudi uže mnogo nad napisi: Restoration Freudenthal, Tischlerei, Wageneri, kateri mimogredočemu bodejo uže dalje v oči, kakor: »Ezlerer, Palkere«. Ali kde imamo iskati pravega uzroka temu nemčurskemu postopanju? Vsemu temu je kriva osoba z imenom Račić — ne »herr Ratschitsch« — mora se mu reči.

Kako naglo se zgreši prava pot o tem megle-nem in deževnem vremenu, ko se tako lahko in rado dremlje! Recimo mi, da je bistriški Ratschitsch tudi mož, in zakaj ne bi bil, ki uže toliko let dolge hlače nosi, in se povzdiguje mnogo višje od svojega gospodarja. In kaj je herr Ratschitsch? kaj če biti? gospoda Galeta sluga je. Ime nosi grajščinskega oskrbnika, pa se vendar zelo trudi in ukvarja z doli nekde pri Beču nabrano nemško kulturo, da je uvede v bistriško okolico, da, celo po gozdu jo iskal tal, kder bi jo posejal, toda vsa »Waldesandacht« je strohnela, predno je najmanji kol pognala. Da pa ne bi kateri čestitih gospodov bralcev rekli: »kakoršen gospodar, tak blapec«, moram povedati, da gosp. Gale na žalost okolčanom, in posebno v grajščini bivajočim, uže več let boleha in se vsled nadežne boleznii ne vtika v gospodarstvo, še manj pa v jezikovnost. Kakor pa vsaka stvar samo en čas traje, upati je, da se na splošne želje tudi te in druge grajščinske okolščine v kratkem na bolje spremené, vzlasti, ker si moremo mnogo obečati od zmožnosti in volje gosp. Galeta nastopnika, kateri

gotovo sebi v korist spozna, da je bolje imeti v službi takega, ki bi znal, da je čas denar, in bi ne tratil dražega časa z nepotrebnimi črkami, nam družim pa v radost spoznal in v dejanji pokazal, da je sin slovenske zemlje, slovenski steber, na katerega se hočemo mi ponosno opirati.

Vabilo

k slavnosti blagoslovenja društvene zastave in ž njo združenih veselice dne 24. in 25. septembra.

Spored:

A. Sprejem tujih gostov.

24. septembra ob 7. uri 40 minut zjutraj sprejem na postaji iz Ljubljane in iz družih postaj mej Trstom in Ljubljano in iz Gorice došlih društev in gostov in odhod vseh skupaj v gostilno »Cervo d' oro«, kder bo zbirališče vseh gostov, da dobé potrebna pojasnila in vodila. V istej gostilni se zberó tudi vsa ona zunanja društva in gosti, ki so došli dan poprej.

Ob 9. uri zjutraj odhod od tam z godbo in zastavami naravnost k sv. Ivanu; prav ob istej uri odidejo tudi vsa tržaška društva, katera se udeležó slavnosti, na slavnostni prostor, kder je najprej sprejete tržaških društev po odboru in potem se postavijo vsa društva na prostore, njim namenjene in zaznamovane.

B. Ob 9¹/₂ sprejem velečestite duhovščine.

C. Sprejem Nj. ekscelence kumice - namestnice in Nj. ekscelence namestnika.

Ob 10. uri zjutraj naznani strel topičev prihod kumice, Nj. ekscelence baronice *Protis*, zastopnice Nj. c. k. visokosti cesarjeve Stefanije in Nj. ekscelence namestnika. Sprejme ju na glavnem vhodu na slavnostnem prostoru pomnoženi odbor s predsednikom na čelu in 30 družic iz mesta in okolice, ter ju spremitjo v nalašč za njo namenjena paviljona, mej tem igrajo vse godbe cesarsko himno in trobentači veteranov in »Sokolov« trobó generalni marš.

D. Sprejem dostojanstvenikov.

Precej potem sprejme odbor razne druge tržaške in zunanje dostojanstvenike ter jih odvede na odločena mesta.

E. Slavnost pri sv. Ivanu.

Ob 10¹/₂ uri: 1. Slovesna sveta maša, pri kateri gode vojaška godba in pojo pevka društva.

2. Nj. ekscelence kumice - namestnice privéže po visokej gospi kumici poljarjen trak na zastavo, potem privéžejo družice drug po tržaških Slovenkah podarjeni trak.

3. Blagoslovenje zastave po pontifikantu.

4. Tržaški in skedenjski pevski zbor pojeta Dav. Jenkovo »himno«.

5. Zabivanje žebljav po pontifikantu, Nj. eks. kumici, Nj. eks. namestniku in drugej visokej gospi.

6. Slavnostni govor, mej katerim izroči predsednik društva krščeno zastavo zastavonoscu. — Tržaški in skedenjski pevski zbor pojeta A. Hribarjevo kantato.

7. Venčanje zastav po gospodičinah družicah in pozdravljenje blagoslovene zastave po zastavah došlih društev, mej tem svira godba.

8. Vsa društva s zastavami in godbami defilirajo pred kumico - namestnico, pred namestnikom in drugimi dostojanstveniki ter spremljajo zastavo delalskega podpornega društva v društvene prostore.

F. Banket.

Ob 1¹/₂ uri popoldne bude banket v Dreherjem nalašč v ta namen okrašenem velikem salonu. Vsak, kedor se boče vdeležiti banketa, mora se oglasiti pri tajniku društva, Corsia Stadion št. 11. I. nadstropje in tam plačati 2 gld. Zunanji gostje morajo poslati znesek s pošto nakaznico. Mej banketom bude svirala godba in peli bodo razni pevski zbori.

G. Petje.

Ob 5. uri popoldne: pevka skušnja vseh došlih pevskih zborov v prostorih »delalskega podpornega društva«, Corsia Stadion št. 11. Vsi zbori so naprošeni, da se učé Hajdrihovo »Jadransko morje« in D. Jenkovo »Napreje«, ker ta dva zbora bodo vsi zbori skupno peli.

H. Velika beseda

v Dreherjevem velikanskem salonu v Bošketu. Začetek točno ob 7. uri zvečer.

1. Potpourri iz slovanskih napევov. — godba.

2. Dav. Jenko. — »Napreje« — pojo vsi zbori skupaj.

3. pl. Zajec. — »Živila Hrvatska« — poje pevsko društvo »Kolo« iz Zagreba.

4. Telovadba — izvršuje ljubljanski »Sokol«.

5. Carli. — »Slavjanka« — poje mešani zbor tržaški.

6. Gj. Eisenhut. — a) Tebe zlato, b) Čeznuče za dragom. — poje društvo »Kolo«.

7. Telovadba — izvršuje ljubljanski »Sokol«.

8. pl. Zajec. — »Kolo« — stopaj — pojeta tržaški in skedenjski pevski zbor.

9. pl. Zajec. — »Crnogorac Crnogorki« — poje pevsko društvo »Kolo«.

10. Hajdrih. — »Jadransko morje« — pojo vsi zbori skupaj.

11. Srečkanje na te le darove:

1. 5 cekinov, 2. 4 cekine, 3. 3 cekine, 4. 2 cekina, 5. 1 cekin, 6. 2 tolarja, 7. 1 tolar, 8. 1 goldinar. Razen teh bude še 15 družih daril v vrednosti najmanj 60 gld. in 5 daril za šalo in smeh.

12. Ples v gornjem salonu bošketa in prosta zabava v salonu, kder bude svirala tuk. veteranska godba; pri plesu pa veteranska godba goriška.

Vstopnina k besedi, plesu z igralno številko vred za neudé 80 soldov; za ude samo 50 soldov; pa s pogojem, da morajo kupiti vstopnico do 23. sept. zvečer v društvenem uradu, ker na vratih se bodo prodajale le vstopnice po 80 soldov, za otroke 20 soldov. Reservirani sedeži v prvih vrstah 30 soldov, drugi sedeži 10 soldov. Sodelovalci so prosti vsakega plačila.

Vstopnice in listi za sedeže se bodo prodajali: 1. v pisarni delalskega podpornega društva, 2. pri čuvaju tržaške čitalnice (Monte verde), 3. v prodajalnici g. F. Žitko, Corsia Stadion št. 1., do zadnjega dne opoludne; potem pa samo pri denarničarju na vratih pred Dreherjevim salonom, katera bodo odprta ob 6. uri popoldne.

I. Izlet po morju.

V ponedeljek 25. septembra ob 8. uri zjutraj zberó se gostje na Molo S. Carlo, kder se vkrcajo v nalašč za ta namen pripravljeni Lloydov parnik ter se odpeljejo v Miramar, od tam pa v Lloydov arsenal, iz katerega odidejo v razstavo, da vse ogledajo. Zvečer ob 7. uri se snidejo vsi gostje pred hrvatskim paviljonom, kder bude prosta zabava. Dotične vstopnice dobé gostje 10. t. m.

Dostav. k. Tista društva in deputacije, ki se še mislijo udeležiti slavnosti, naj to prijavi najdalje do 20. t. m. Društva so naprošena, da pridejo s zastavami.

Kedor hoče stanovanje po primerno nizkej ceni, oglasi naj se pod adreso delalskega podpornega društva (oddelek za stanovanja) v Trstu najdalje do 20. septembra.

Za razstavo preskrbi poseben odsek znižano vstopnino. Za vse druge olajšave gostom bude skrbel poseben odsek za sprejem.

Kedor želi še kaka pojasnila, naj se obrne do predsedništva omenjenega društva.

Slavnost bude pri lepem ali slabem vremenu.

Trst, 10. septembra 1882.

Odbor.

Domache in razne vesti.

Slovenska morská serenada pred Miramarom. Točno ob 6¹/₂ je odrinolo 12 lepo z baloni in zastavami okrašenih ladij, ktere je remorkiral vladni parnik »Albert« pod vodstvom g. Poliča pred Miramar. Na 4 teh ladijah so bili pevci; vseh skupaj 140, na enej je bil Sokol se zastavo in na drugin udje delalskega podpornega društva in mnogo Barkovljanov. — Pred Miramarom so se ladije postavile v vrsto, plamenice so se užgale in baloni, kesneje še bengali, od zadej pa je Lloydov parnik elektricno razsvetil to prav interesantno grupo. Točno ob 7. uri začno pevci pod vodstvom samega skladatelja peti Hribarjevo uže znano, prav lepo cesarsko kantato, za njo so peli nekoliko pod vodstvom g. Hribarja, nekoliko pod vodstvom g. Bartija, še »Jadransko morje«, »U boju«. Se le potem se prikaže cesar sam na balkonu dvorane Miramarke, občinstvo in pevci ga pozdravijo z gromovitimi »živio« klici. Ob enem pa je došlo povelje iz grada, da morajo pevci še peti. Peli so potem še enkrat kantato s himno, in »Banovci«, kar vse se je cesarju jako dopadalo, tako, da je šel cesar po vso cesarsko obitelj, katera je bila, kakor hitro se je pokazala, pozdravljena z navdušenimi »živio«. Ko so se ladije zopet postavile v red, da odrinejo, ukazal je cesar poklicat skladatelja himne, g. Hribarja in pevovo lja. g. Bartija k sebi, zahvalil se jima je osobno in ju popraševal od kod so vsi oni pevci. — Ko je g. Bartelj rekel, da vsi iz Trsta in bližine, začudil se je cesar in jako pohvalno izrekel o napredku okoličanov. — Generalni adjutant Mondel pa je rekel g. B., da je dvor sicer uže utrujen po toliko slovesnostih, a da ta presrečna in lepa ovacija je vse iznenadila in srčno razveselila. — Ker je mala slovenska flota uže bila odrinola izpred Miramara, pripeljati so dali oba gospoda v dvornej kočiji v Trst. — Okoličanski in tržaški pevci pa smejo ponosni biti na tak uspeh. — Vidite, kaj morejo združene moči!

Včeraj je bil v trž. čitalnici banket, katerega so je vdeležile nad 30 domačih udov in tile jako zanimivi gostje. Dr. Mrzovič iz Zagreba, dr. Dondimirski iz Poljskega, Skrejšovski, urednik »Tribüne« iz Beča, dr. Nejedli, publicist iz Prage, dr. Torš, sodelavec »Politike« iz Prage, dr. Kršnjavi, g. Milan Krešič iz Zagreba, g. Sverljuga, ravnatelj eskomptne banke iz Zagreba, dr. Sverljuga z Reke in še nekoliko odličnih gostov. Govorilo in napivalo se je v vseh slovanskih narečjih in bil je prekren večer. Menu je bil kaj izvrsten, vina zgolj hrvatska najboljših vrst. Družba je trajala v najlepšej prijateljskej zabavi nad polnoči.

Zapri. Zapri so zopet nekoliko Iredentov, mej njimi tajnika in enega odbornika društva »Societá operaia Triestina« in govorilo se je, da so dejali tudi načelnika tega društva, g. Raskoviča v zapor, a zadnja vest ni resnična. — V Benetkah pa so zapri na prošnjo naših sodnij dva Iredentovce, proti katerima so dokazi, da sta kriva zavratajnega umora, to je da sta ona dva vrgla petardo 2 avgusta. — Če je to tudi res?

Nové bombe. Blizo Palme sta prestopila v soboto dva mladeniča iz Italije v Avstrijo, ter se pripeljala v navadnej kareti do Ronk. Tam vzameta eno sobo, da prenočita. Še seboj sta imela majhen kovček. Žendarijem pa je nekda gostilničar rekel, da sta pri njem dva jako sumljiva tujca, na kar pride en žandarm, potrka na sobo potnikov, katera pa nista hotela odpreti. — A žandarm odpre sam s silo, mej katerim časom je eden potnikov popihal skož okno, a drugi se žandarmu postavi z revolverjem, in ga je ranil v roko, a žandarju se je posrečilo, tujca zvezati in ga odpeljati v zapor. Ko so preiskali sobo, našli so kovček in v njem dve bombi. — Zapri mladenič se je imenoval v začetku Rossi, a kesneje se je pokazalo, da se piše Oberdank in da

je Tržčan, nezakonski sin neke kuharice iz Koroškega. Druzega niso mogli dobiti, pač pa so pripeljali Oberdanka in tudi kočijaža v Trst, kder oba izprašujejo. — Oberdank je nekda napravil tako izpoved, ki bi bila delala vso čast nihilistu. — Pisali bi še kaj več o tej stvari, toda nočemo pisati za gospoda državnega pravnika.

Družabnikom podpornega delalskega društva! Podpisani odbor vabi vse družabnike, da se zberó v nedeljo točno ob 7. uri zjutraj pred kolodvorom, kder bude naše društvo sprejemalo tuje goste in društva. — Vsak družabnik mora imeti na prsih pripeto društveno znamenje. — Od kolodvora spremljajo družabniki tuje goste v gostilno »Cervo d' oro«.

Z Brega nam pišejo: Cesarjev sprejem v Buzetu je bil prav srčen — lepo odličan kolodvor. Castitemu gosp. dekanu Janu je cesar rekel: »Vi ste od dalje prišli, kaj ne?« Da, Vaše veličanstvo, 5 ur hoda. »Hvala Vam, da ste se tako daleč potrudili. Vi imate same Slovence v Vašej dekaniji?« Da, Vaše veličanstvo! — Pozdrav »Živio« je bil tako krepak, da se »Evviva« ni nič slišal, če tudi je bilo od nekoga ljudstvo nagovorjeno, naj »Evviva« kriči. Izpodletelo je šarenjaku.

Iz Prvačine se nam piše: V zadnjem številki »Edinosti« smo s začudenjem čitali, da je vaš poročevalec iz Gorice zaznamoval dr. Alojzija Monsign. Zorna, rojaka iz Dornberga, ker vsa diecesa vé, da je iz Prvačine, starega učitelja sin. Blagovolite toraj ta pogrešek v prvi prihodnji številki popraviti, kajti Prvačkovi si ne damo te česti vzeti in je Dornbergu prepustiti.

Briški Slovenci so izdali o priliki prihoda Nj. veličanstva v Gorico, to le:

Himno:

proti bombi irredentarski, ktero so vrgli v Trstu dne 2. avgusta t. l. o prihodu ces. vis. nadvojvode

KAROLA LUDOVICA

Slava bodi Francu Jožetu cesarju!
Ludviku nadvojvodu pa blagoslov!
Oče večni brani je v prid narodov!
Venec daj Slovence kraje gospodarju!
Edno dal ki je Slovencev vsem imé,
Naj v edinstvo kliče — Kralj Ilirije!
Skupaj štajer južni, ti Slovenka krajna,
Kranjsko in Koroško slavno vojvodstvo,
In Primorje ti! — Slovenjo združiv vso.
Je Sloven'ja zvesta, naj bo tudi srajna,
Enkrat venčana! — Ilir'ja kot okvir
Zagotovi tej podobi čast in mir!

Slava!
Venec!

Zložil
Iakovlav Ž.—6.

Kakšen je otrok? »Kaj je to, tetka?« vprašal je majhen otrok, ki se je z svojo teto po železnici peljal, kazoč na kopico sena. — »To je senó, moje dete.« — »Kaj pa je senó, tetka?« — »Senó je senó, moje dete.« — »Pa iz česa ga delajo?« — »Iz trave.« — »Kdo pa dela travo?« — »Bog, zlato moje dete.« — »Po dnevi ali po noči?« — »Po dnevi in po noči.« — »Tudi v nedeljah?« — »Tudi, vsak dan.« — »Ali ni greh v nedeljah delati sená?« — »Nikar ne bodi tako radoveden, jaz sem uže trudna.« — Deček je nekoliko trenutkov molčal, potem pa zopet začel: »Od kod so pa prišle te okrogle zvezde, teta?« — »Jaz ne vem, tega nobeden ne vé.« — »Ali jih je izvalila luna?« — »Da!« odgovorila je teta, ker se je uže naveličala odgovarjati na taka prašanja. — »Ali tudi luna jajca leže?« — »Mislim, da jih leže, ali zdaj ne vprašuj več.« — Otrok za malo trenutkov umolkne, potem pa zopet začne: »Groga mi je rekel, da so sove — stare babe.« — »Mogoče, moje dete.« — »Mislim, da som, tudi lahko jajca leže; tetka, ali si uže videla soma, sedečega na gnjezdu?« — Gotovo, srček moj!« — »Kde?« — »Hotela sem reči, da ga nisem videla, ne bodi tako siten, jaz sem uže trudna.« — »Zakaj si trudna, tetka?« — »Dete, ti si preradovedno.« — »Tetka, ali si uže videla muho, ki je na méd sela?« — »Da, videla sem jo, srce moje.« — »Kde?« — »Srček, bodi vendar miren, če ne, možgane mi zmešaš, molči!« — Marsikomu se utegne zdeti ta pogovor — neumen, ali mi ga imamo za jako ozbiljnega in tako podučljivega, da se marsikateri pedagog lahko iz njega kaj naučim, i prav zato smo ga priobčil, vrlim našim učiteljem, ki so uneti za mladino, gotovo pride prav in dobro, ko bodo premišljevali ta pogovor, utegne se eden ali drugi kaj naučiti, kar ni slišal v šoli. To so exempla, več vredna, nego dolgo podučevanje; le umeti jih je treba.

Za slavnost blagoslovenja zastave delalskega podpornega društva od nadalje darovali gg.: prof. dr. Kršnjavi 5 gld., Matija Kolman 50 kr., po udu Ivan Gerlane: Anton Dovan 1 gld., N. N. 1 gld., N. N. 1 gld., T. T. 1 gld., I. Gerlanz 1 gld., skupaj 10 gld. 50 kr., zadnjih iskazanih 338 gld. 55 kr., torej skupaj 349 gld. 5 kr.

Tržno poročilo.

Kava. — Slaba krpčija, cene jako nizke. Denes stane Rio gld. 42 do gld. 60.—, Santos gld. 50 do gld. 62.—, Java gld. 65 do gld. 74.

Sladkor — nespremenjeni položaj.

Sadje — precejšnja kupčija, cene vsega sadja so trdne in še precej visoke.

Olje — brez spremembe, kupčija srednja.

Potrolje — v dobrem obrajtu, tendenca je za povišanje cen, ker iz Amerike dohajajo poročila o viših cenah. Denes stane uže gld. 9.30 do gld. 9.40.

Žito. — Cene pšenice in koruze so šibke. — Prodalo se je 10,000 metr. stotov ruske pšenice po gld. 9.80.

Domači pridelki. — Kupčija neznatna. — Maslo se plačuje po gld. 80 do gld. 96.

